

UDK 930.(08)

ISSN 0351-3017

НОВОПАЗАРСКИ ЗБОРНИК

40

2017.

Владан Видосављевић
Музеј „Рас“ Нови Пазар

Угљеша Војводић
Београд

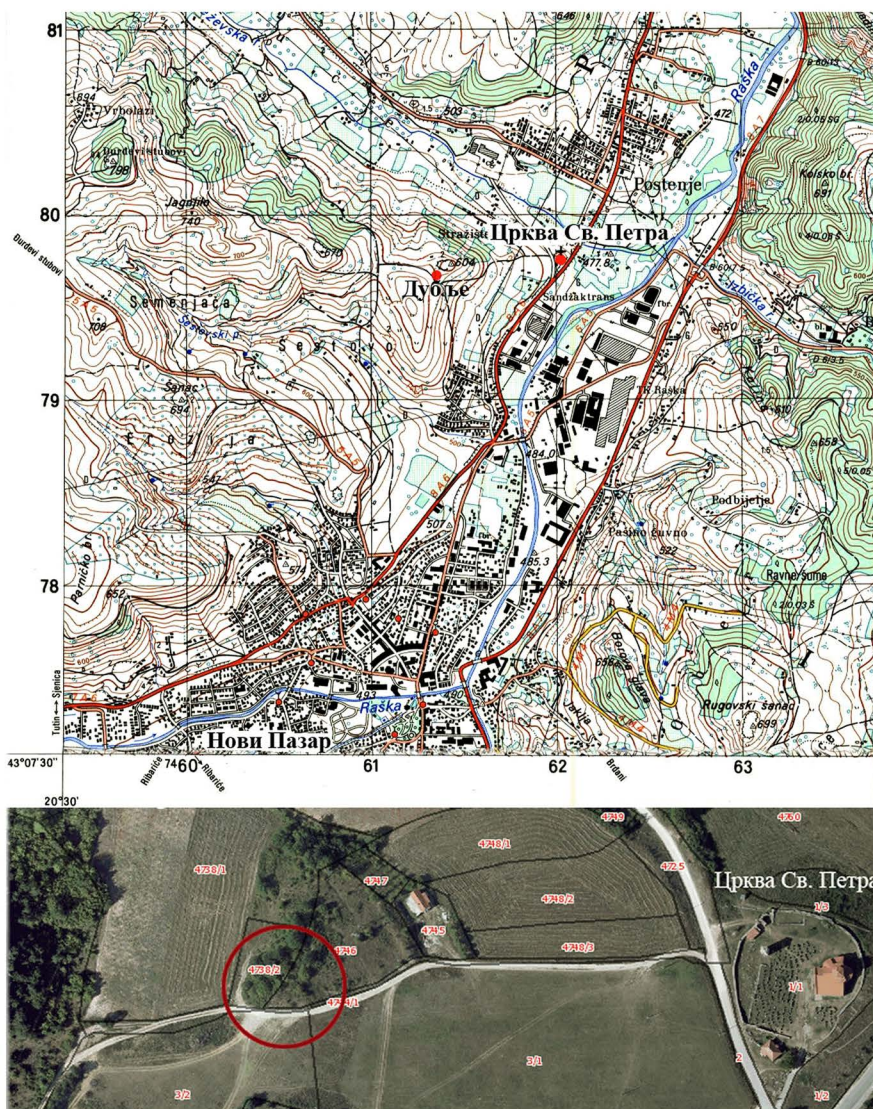
ИЗВЕШТАЈ СА ЗАШТИТНИХ АРХЕОЛОШКИХ ИСТРАЖИВАЊА ЛОКАЛИТЕТА ДУБЉЕ ИЗНАД КУЋЕ У НОВОМ ПАЗАРУ

Локалитет Дубље изнад куће налази се на врху и падинама мањег брега, око 250 метара западно од Петрове цркве у Новом Пазару (сл. 1). До сазнања о постојању овог археолошког налазишта дошло се сасвим случајно 2011. године приликом трасирања пута за ново православно гробље, када је некропола девастирана. Том приликом су стручњаци Музеја „Рас“ из Новог Пазара обишли терен и констатовали да су у профилу пута видљиве људске кости и дрво од сандука и дасака којима су покојници били покривени. Није се могао утврдити тачан број девастираних гробова. На траси пута у југозападном делу некрополе покупљене су кости три покојника. На десној руци најбоље очуваног скелета откривен је бронзани прстен ливен у једном комаду, са кариком која се на горњој страни шири у дебљу овалну главу, на чијој се површини налазио урезани украс.

Археолошка истраживања на локалитету Дубље изнад куће вршена су током септембра и октобра 2017. године.¹ Некропола се налази на два катастарским парцелама – прва је у власништву Халила Селимовића (КО Постоње КП 4746), источна половина; друга је у власништву Миодрaга Анђелковића (КО Постоње КП 4738/2), западна половина. Међутим, истраживања су вршена само на имању Анђелковића пошто Халил Селимовић није допустио ископавања на свом земљишту, па из тог разлога девастирани гробови у шарпи пута и даље нису археолошки документовани.

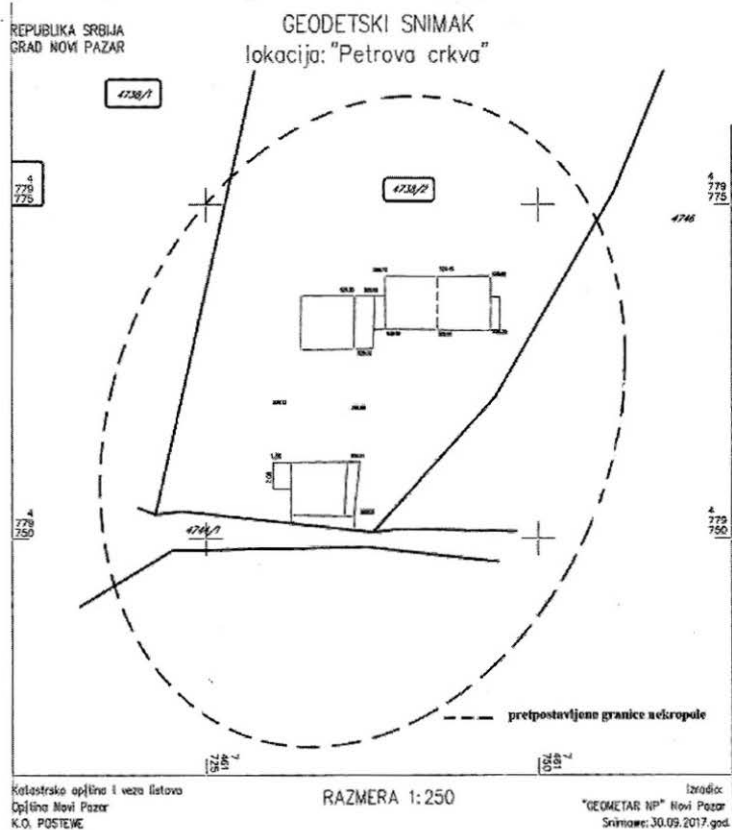
Са локалитета су најпре уклоњени густо растиње и рецентни отпад, након чега су постављене четири сонде димензија 4 x 4 метра. **Сонда 1** је постављена на врху брда; **сонда 2** јузападно од претходне, уз пут, на делу локалитета који је најугроженији и који је делимично оштећен приликом трасирања пута за ново православно гробље; **сонда 3** западно од сонде 1, на дну падине која се од врха спушта ка западу, ка ораници, и **сонда 4**, која се наставља на сонду 1 на њеној западној страни. Положај гробова је условно

¹ Археолошка истраживања су спроведена захваљујући средствима Министарства културе и информисања Републике Србије у износу од 700.000 динара и трајала су од 14.09.2017. године до 20.10.2017. године. Руководилац археолошких истраживања био је Владан Видосављевић, кустос-археолог Музеја „Рас“ у Новом Пазару, а чланови екипе били су Угљеша Војводић, МА археолог из Београда, и Јасмина Фортић, археолог Музеја „Рас“. Стручни консултатант пројекта била је Гордана Гаврић Тошић, археолог-саветник Завода за заштиту споменика културе у Краљеву.

проширивање сонди. Тако је источни профил сонде 1 проширен у ширини од 0,70 м и у дужини од 2,50 м мерено од југоисточног темена сонде како би биле откривене три гробне раке које су залазиле испод њега. Источни профил сонде 2 је проширен у дужини од 0,90 м како би се могли очистити гробови који се подвлаче под тај профил; западни профил је проширен у ширини од 1,30 м и у дужини од 2 м. Извршено је проширење сонде 3 у правцу истока за 1,5 м и сонде 4 у правцу запада за 0,85 м линијом исток–запад у ширини од 2,60 м у линији север–југ да би били истражени гробови на том простору; то је, у ствари, био профил који је делио сонде 3 и 4 (сл. 2). Укупна истражена површина износи нешто преко 80 м².

Откривено је 66 гробова, али је број покојника у њима већи. Нажалост, не може са сигурношћу утврдити тачан број сахрањених индивидуа пошто су старији гробови у неколико случајева прекопани млађим укупима. Некропола је коришћена у току дужег временског периода, о чему сведочи постојање барем две фазе укопавања. На нивоу средњовековног терена констатоване су необрађене камене плоче које су биле постављене вертикално и највероватније су представљале надгробна обележја. Гробови старије фазе укопавани су у здравицу, односно глинени лапорац, локално звани „криж”. Раке су углавном правоугаоног облика са заобљеним источним и западним ивицама. Дубина рака варира, али је евидентирано да су дечији гробови плиће укопани.

Гробне конструкције нису постојале. Веома је чест обичај ограђивања тела покојника каменим обланицама и комадима глиненог лапорца, док се понекад ограђује само глава покојника или горњи део тела. На некрополи је било учестало коришћење дрвених дасака, које су постављане преко тела покојника. У неколико случајева даске су постављене преко тела тако да формирају кров на две воде.

Покојници су оријентисани у правцу исток-запад, али има и девијација

ка југу и северу, што је вероватно било условљено годишњим добом у ком су били сахрањивани. Умрли су у раку полагаани на леђа, у опруженом ставу. У једном гробу ноге покојника су биле савијене у коленима, што је могло да буде проузроковно недовољном дужином раке. Руке су у скоро свим гробовима прекрштене или на грудима или на стомаку, са разним варијантама. Ноге су опружене, осим у једном гробу, где су биле прекрштене. Приликом полагања у гроб, главе покојника су биле постављане на теме. Међутим, у појединим случајевима је временом долазило до померања услед притиска земље.

Најбројније покретне археолошке налазе представљају лоптаста дугмад која су ливена од бронзе из два дела, са петљом која је служила за ушивање. Пронађено је и једно сребрно дугме као и једно које на својој површини има трагове позлате. Откривена је и једна бронзана наушница „S“ типа, једна мања гвоздена копча, биконична камена перла која је била украшена урезаним „окцима“, као и оков ашова који је највероватније служио за копање рака. Из неколико гробова потичу и гвоздени клинови. У нивоу надгробних споменика откривени су остаци керамичких посуда, лонаца, крчага и здела, чије их типолошке карактеристике опредељују у период од 14. до 16. века.

Налази новца нису бројни и чине их два примерка, од којих је један прелиминарно опредељен у крај 14. века. Кован је од сребра и перфориран је. На такво датовање указује читљиви део натписа који је отиснут и на којем пише **ГН**, што указује на време када су новац ковали обласни господари.² Други новчић је кован од бронзе и под дебљим је слојем патине тако да је изостало његово временско опредељење.

У једном гробу је испод карлице покојника пронађена шака жита, а изнад другог гроба је, на нивоу средњовековног терена, пронађена већа количина комада згуре, чије се присуство у овом тенутку не може објаснити. Згура је на терен спуштена врела, јер је земља била запечена и црвенкасте боје.

Све истражене површине на локалитету су затрпане, а откривени скелети су антрополошки обрађени о чему је сачињен детаљан извештај.³

Покретни археолошки инвентар из некрополе на Дубљу изнад куће временски је прелиминарно опредељује у период од 14. до 16. века. Нажалост, истраживања овог изузетно угроженог локалитета нису окончана, а нису утврђене ни тачне границе простирања некрополе. Од радника погребног предузећа смо сазнали да су људске кости проналажене и приликом постављања оgrade за ново православно гробље које се налази у најнепосреднијој близини средњовековног гробља. Постоји оправдана бојазан да се део средњовековне некрополе простире и на простору предвиђеном за савремено сахрањивање, што може додатно да оштети ово већ угрожено налазиште.

2 Стручну анализу новца извршио је др Вујадин Иванишевић, коме овом приликом најсрдачније захваљујемо.

3 Антрополошке анализе откривених скелета извршио је МА Предраг Ристић, геолог-археолог из Народног музеја у Краљеву.